

Тема: Профілактика неінфекційних, інфекційних захворювань людини

1. Хвороба, захворювання (лат. morbus) – це порушення нормальної життєдіяльності організму, внаслідок чого знижуються його пристосувальні можливості. Наука, що вивчає хвороби, називається нозологією.

Класифікація хвороб:

*** за причинами виникнення:**

спадкові (генні, хромосомні, хвороби зі спадковою схильністю),

набуті (цукровий діабет, гастрит),

інфекційні (вірусні, бактеріальні),

паразитарні (дизентерія, малярія),

неінфекційні (харчові отруєння, травми);

*** за анатомо-фізіологічними системами** – хвороби органів травлення, дихання, кровообігу та ін.;

*** за ознаками статі та віку** – жіночі, дитячі хвороби, хвороби старості та ін.;

*** за екологічним принципом** – ендемічні, тропічні тощо.

ПРИЧИНИ ЗАХВОРЮВАНЬ ЛЮДИНИ

Категорія	Приклади
Спосіб життя	Шкідливі звички. Неправильне харчування. Дистрес. Нестача сну. Шкідливі умови праці. Гіподинамія. Зловживання ліками. Низький рівень культури
Навколишнє середовище	Ксенобіотики. Кліматичні зміни. Шумові впливи. Сонячна активність. Шкідливий вплив випромінювання. Хвороботворні організми
Спадковість	Спадкові зміни. Спадкова схильність до певних захворювань
Охорона здоров'я	Неефективність профілактичних заходів. Низька якість медичних послуг

2. Основна мета й види профілактики захворювань

Профілактика захворювань (від грец. профілактикос – запобіжний) – це система заходів, спрямованих на виявлення хвороботворних умов і чинників ризику, запобігання розвитку захворювань та зміцнення здоров'я. Найважливішим складником усіх профілактичних заходів є формування в людини активності й установок на здоровий спосіб життя.

Класифікація профілактики здоров'я

Первинна профілактика – це сукупність заходів, що запобігають виникненню захворювання, усуваючи його причини. Цей вид профілактики є найбільш ефективним і включає низку заходів, серед яких вакцинація, раціональний режим праці й відпочинку, раціональне харчування, фізична активність, оздоровлення довілля тощо.

Вторинна профілактика – це сукупність заходів, що уможливають виявлення захворювання на ранніх стадіях розвитку, коли воно перебігає без

симптомів, і своєчасне лікування може його зупинити. Ефективним методом цієї профілактики є також диспансеризація як комплексний спосіб раннього виявлення хвороби, спостереження, лікування та оздоровлення хворих.

Третинна профілактика – це сукупність заходів, що запобігають погіршенню або ускладненню захворювання після того, як його було виявлено. Прикладом заходів третинної профілактики є запобігання контактам з алергеном для хворих на бронхіальну астму.

3. Основні заходи профілактики неінфекційних захворювань

Неінфекційні захворювання – це хворобливі стани, що не передаються від людини до людини, мають тривалий перебіг і повільно прогресуючий характер.

Існують основні чотири типи неінфекційних захворювань:

1. серцево-судинні (інфаркт, інсульт, вроджені вади серця, ендокардит); 2. рак; 3. хронічні респіраторні захворювання (хронічна обструктивна хвороба легень, астма); 4. діабет.

Загальнодержавними заходами профілактики неінфекційних захворювань є: економічні (підвищення акцизу на тютюнові вироби, алкоголь), організаційні (заборона реклами цигарок та алкоголю, створення пунктів здорового харчування в школах, ВНЗ), інформаційні (популяризація активного відпочинку, інформаційні заходи проти шкідливих звичок). **До заходів індивідуальної загальної профілактики неінфекційних захворювань належать** відмова від шкідливих звичок, раціональне харчування, активний спосіб життя, заняття фізкультурою й спортом.

4. Інфекційні захворювання (від лат. infectio – зараження) – це захворювання, що його спричиняє й підтримує наявний в організмі хвороботворний чужорідний збудник. Наука, що вивчає джерела зараження, механізм і шляхи передачі інфекції, а також способи профілактики інфекційних захворювань, називається **епідеміологією** (від грец. епі – над, демос – народ, логос – вчення).

Ознаки інфекційних захворювань:

1. Наявність патогенного мікроскопічного збудника
2. Схильність до широкого епідемічного поширення
3. Циклічність перебігу (послідовна зміна періодів)
4. Ймовірність розвитку затяжних і хронічних форм
5. Формування імунітету в макроорганізмів
6. Властивість передаватися від хворого до здорового

Особливо небезпечні інфекції - це група захворювань людини, що можуть раптово виникнути, швидко поширитись у вигляді епідемій або пандемій і масово охопити населення, а також характеризуються тяжким перебігом і високою смертністю. Належать: 1) чума, холера, натуральна віспа, жовта гарячка, гарячка Денге, хвороби, які спричиняють віруси Ебола, Зіка,

Марбурга (це т. зв. конвенційні хвороби, що підлягають дії Міжнародних санітарних правил); 2) висипний і поворотний тифи, грип, поліомієліт (хвороби, що підлягають міжнародному нагляду); 3) СНІД, сибірська виразка, сип, туляремія, орнітоз, ботулізм та ін. (хвороби, що підлягають регіональному або національному нагляду).

За природою збудників розрізняють:

вірусні (кір, грип, СНІД, вірусні гепатити А, В, С, D, E),

пріонні (фатальне сімейне безсоння, губчаста енцефалопатія),

бактеріальні (холера, чума, дизентерія, стафілококова і стрептококова інфекції, сальмонельоз),

грибкові (епідермофітія, аспергільоз, кандидоз, мукомікоз) захворювання.

Отже, головна відмінність інфекційних захворювань полягає в тому, що безпосередньою причиною їх виникнення є потрапляння патогенних збудників до макроорганізму, який при цьому стає джерелом зараження і поширення інфекції.

5. Механізми й шляхи зараження інфекційними хворобами

Механізми й шляхи зараження	
Механізм передачі (і система, що поширює збудники в організмі)	Шлях передачі інфекції
1. Фекально-оральний (травна)	Аліментарний (через їжу), водний
2. Аерогенний (респіраторний) (дихальна)	Повітряно-крапельний і повітряно-пиловий
3. Кров'яний (трансмисивний) (кровоносна)	Через укуси переносників, гемоконтактний і контактно-статевий
4. Кров'яний (нетрансмисивний) (кровоносна)	Гемоконтактний і контактно-статевий
5. Контактний (покриви)	Контактно-побутовий

Шляхи передачі інфекції – це чинники, що забезпечують перенесення інфекційного агента від хворого організму або від організму-носія до здорового.

6. Основні заходи профілактики інфекційних захворювань людини

Інфекційні захворювання залишаються актуальною проблемою в усіх без винятку країнах світу. Ці хвороби становлять загрозу розвитку людства, оскільки є причиною третини загальної щорічної кількості смертей у світі.

Для профілактики інфекційних захворювань застосовують різні групи заходів. **Першою і найдавнішою у застосуванні людиною є ізоляція хворих людей.** Хворих ізолюють від здорових до моменту одужання (карантин), щоб запобігти поширенню збудників й захворювання.

Друга група заходів спрямована на розрив механізму передачі хвороби. Наприклад, для запобігання передачі вірусів грипу використовують ватно-марлеві пов'язки. Знижують вірогідність інфекційних хвороб і такі заходи, як кип'ятіння води, термічна обробка харчових продуктів, особиста

гігієна, дезінфекція (знищення збудників захворювання), дератизація (боротьба з гризунами-переносниками), дезінсекція (боротьба з членистоногими-переносниками).

Третя група заходів – формування несприйнятливості людини до захворювань. Застосовуються вакцини під час щеплення для формування штучного активного імунітету. Часто необхідно терміново попередити розвиток захворювання в людини, яка була в контакті з джерелом інфекції. Такого захисту досягають введенням готових антитіл у складі імунних сироваток.

Отже, **профілактика інфекційних захворювань** – це сукупність заходів, спрямованих на ізоляцію хворих, розрив механізму передачі хвороби та формування несприйнятливості до збудників захворювання.